

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search
<http://ageconsearch.umn.edu>
aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

A HEVESI KISTÉRSÉGBEN MEGVALÓSULT GYERMEKSZEGÉNYSÉG ELLENI PROGRAM HELYI PROBLÉMÁKHOZ ILLESZKEDŐ BEAVATKOZÁSAI

Kovácsné Percz Eszter
Koncz Gábor

Összefoglalás

Szegénység, nélkülözés, munkanélküliség, alacsony iskolázottság, kilátástalanság, gyermekszegénység és még sorolhatnánk azokat a kulcskifejezéseket, amelyekkel jellemezni tudnánk a Hevesi kistérség helyzetét. A vizsgált térség a leghátrányosabb helyzetű 33 kistérség egyikeként volt jogosult, hogy komplex programot hajtson végre. A Hevesi Kistérségi Többcélú Társulás együttműködve a Magyar Tudományos Akadémiával – Ferge Zsuzsa vezetésével – a TÁMOP 5.2.1-es kiemelt program szakmai támogatásával kezdte meg a komplex Gyermekszegénység Elleni Program megvalósítását „Az integrált helyi programok a gyermekszegénység csökkentésére” elnevezésű kiemelt uniós projekt keretében. A projekt célja a szegénység, különösen a gyermekszegénység csökkentése, és a szegénység újratermelődésének, átörökítésének megelőzése a „Legyen jobb a gyermekeknek!” Nemzeti Stratégiához kapcsolódó, helyi szükségletekre épülő gyermek- és ifjúsági politika kialakításával és megvalósításával. Tanulmányunkban bemutatjuk a kistérség adottságait, a helyzetfeltárás során megismert problémákat és a problémákra lehetőség szerint reagálni tudó Gyermekszegénység Elleni projekt eredményeit. Felhasználtuk a Magyar Tudományos Akadémia igény- és szükségletfeltárásának, valamint a projekt által készített elégedettségi felmérésének az eredményeit is. Meggyőződésünk, hogy a program magas színvonalon, az egyéni szükségletekhez is igazodva valósult meg, a generációkon átívelő, mélyreható változásokat azonban csak elindítani tudta.

Kulcsszavak: *térség- és vidékfejlesztés, hátrányos helyzetű kistérségek, felzárkóztatási programok, gyermekszegénység, komplex beavatkozás*

JEL: I38, O15, O22, R58

The adaptation of interventions to local problems in Program against Child Poverty realized in Hevesi small region

Abstract

Poverty, deprivation, unemployment, low education level, hopelessness, child poverty and we could list the other key phrases, which could characterize the situation of Hevesi small region. The studied region as one of the 33 most disadvantaged small regions was entitled to implement a complex program. The Multi-functional Association of Hevesi Small Region in collaboration with Hungarian Academy of Sciences – professional leader: Zsuzsa Ferge – has started to implement the complex Program against Child Poverty supported professionally by TÁMOP 5.2.1 priority program. “The integrated local programs to reduce child poverty” is an EU flagship project. The aims of this project are the reduction of poverty (especially child poverty) and prevention the reproduction and inheritance of poverty. The development and implementation of children and youth policy based on local needs is connected to “Let’s make Things Better for our Children” National Strategy. In our study we present the endowments of the small region, problems encountered during the situation analysis, and results of Program against Child Poverty according to these problems. We used the demand and needs study of Hungarian Academy of Sciences and results of satisfaction survey completed under the project. We are convinced that program were implemented at high quality, and adjusted to individual needs. However, the inter-generational, radical changes could just started in framework of the project.

Keywords: *regional and rural development, disadvantaged small regions, catch-up programs, child poverty, complex interventions*

Bevezetés

A gazdasági és társadalmi kohézió megvalósítása az Európai Unió és tagországainak meghatározó területpolitikai célkitűzése. Ennek keretében szeretnék elérni, hogy az elmaradottabb térségek egy fenntartható felzárkózási pályára kerüljenek. A gazdasági térségek közt megfigyelhető alapvető tör-

vényszerűségeket azonban nagyon nehéz felülírni, ezért a regionális politika igen komoly kihívásokkal kell, hogy szembenézzon (Boldrin–Canova 2001, de la Fuente 2002).

A felzárkóztató programok költségvetése az egyes országok GDP-jének arányában általában elhanyagolhatónak tekinthető, ezért a tanulmányok többsége kitér arra, hogy az egyes kormányok általános makrogazdasági politikája milyen jelentős hatással lehet a kohézió megvalósulására. Emellett a felzárkóztató programoknak a leginkább hátrányos helyzetű régiókra koncentráltan kell megvalósulnia, miközben a befektetett tőke legnagyobbbrészt közvetlenül a gazdasági szereplőkhöz áramlik (Canova–Marcet 1995).

Az egyes térségekben annak függvényében, hogy mennyire jelentős belső potenciállal rendelkeznek, illetve mennyire vonzó környezetet biztosítanak a befektetők számára, igen eltérő ütemben valósulhat meg a felzárkózás. Az egyes térségek teljesen különböző fejlődési pályát járhatnak be, illetve adott időpontban a fejlődési pályájuk teljesen más pontján lehetnek. Igen különböző lehet például a tradicionálisan elmaradott rurális övezetek fejlesztésére felhasznált eszközök köre, mint ugyanaz egy jelentős ipari múlttal rendelkező rozsdaovezet esetében. A nagyon mélyről induló térségek esetében sok esetben könnyű gyors, ám sok esetben időleges sikereket elérni. Ezért nagyon fontos, hogy a felzárkóztató programok az egyes térségekre szabottak legyenek, és a sajátos helyi problémákra koncentráljanak (Alonso 1969, Barro–Sala-I-Martin 1992).

Az elsődleges cél minden felzárkóztató program esetében, hogy az érintett térségek lakosságának életszínvonala a gazdasági teljesítmény bővülése által emelkedjen. Ehhez új gazdasági szereplőket kell a hátrányos helyzetű térségekbe csábítani, ami nem valósulhat meg a helyi lakosság felkészítése, vagyis a fogadókészség növelése nélkül. A felzárkóztató programok ezért igen nagy hangsúlyt fektetnek azokra a társadalmi dimenziókra, amelyek ennek gátat szabnak. Kiemelt témaköröknek számítanak ebből a szempontból: a lakosság iskolázottsági szintjének növelése, piacképes szakmák elsajátítása, a gazdaságilag aktív lakosság arányának növelése, a gyermekszegénység csökkentése, a születéskor várható élettartam növelése, a lakhatási körülmények javítása és a bűnözés visszaszorítása (Forray–Hives 2003, Gyarmati 2007).

A különböző településtípusok más-más életminőséget kínálnak lakóiknak. Az elmúlt években a magyar községek jelentős változásokon mentek keresztül a közszolgáltatások kiépülése révén. Ugyanakkor a rendszerváltozás gazdasági hatásai a falvakban, aprófalvakban élők társadalmi helyzetét igen kedvezőtlenül befolyásolták (Szretykó 2007). A rendszerváltás egyik vesztese volt a Hevesi kistérség is. Szegénység, nélkülözés, munkanélküliség, alacsony iskolázottság, kilátástalanság, gyermekszegénység és még sorolhatnánk azokat a kulcskifejezéseket, amelyekkel jellemezni tudnánk a kistérség helyzetét.

Az Európai Unióban a szegénység mérésére használt egységes indikátorrendszer alapjait a tagországok állam- és kormányfői a 2001-ben Brüsszel külvárosában, Laekenben tartott tanácsülésen fogadták el. E laekeni indikátorrendszer alapján határozta meg az Európai Bizottság az Európa 2020 stratégia szegénységcsökkentési célját is. Az uniós cél, hogy 20 millió fővel csökkenjen a szegénységben és kirekesztettségben élők száma. Az ehhez kapcsolódó magyar vállalás szerint Magyarország 2020-ra mintegy félmillió fővel kívánja csökkenteni a szegénységben élők számát (Gábos 2010).

A szegénységen belül fontos, érzékeny pont a gyermekszegénység. Ez komplex jelenség. Okai és következményei is egyaránt szerteágazóak. Ezért került egy olyan javaslat megfogalmazásra, amely szerint egy hosszú távú, 25 évre szóló generációs program és egy rövid távú három éves program kerül kidolgozásra (Darvas–Tausz 2006, Zeisler 2010).

Minden szegénység szenvedést okoz, de a gyermekek szegénysége elviselhetetlen. A „Legyen jobb a gyermekeknek!” Nemzeti Stratégia gondolata sajnos ma is időtálló térségünkben. Ez ellen igyekezett tenni a Társadalmi Megújulás Operatív Program (TÁMOP) keretében „Az integrált helyi programok a gyermekszegénység csökkentésére” elnevezésű kiemelt uniós projekt. A Leghátrányosabb Helyzetű 33 kistérség egyikeként volt jogosult térségünk, hogy komplex programot hajtson végre (Ferge et al. 2006, Bass et al. 2008).

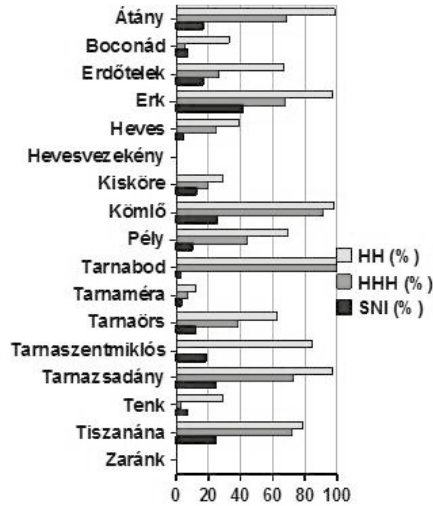
A kistérségi gyermekszegénység elleni programnak kiemelkedő a jelentősége és egyben a felelőssége is. Az első olyan humán erőforrás-beruházás, amely komplexitás jegyében összehangolja az egyes beavatkozási területeket. A projekt stratégiát is alkotott, ehhez eszközöket és forrásokat rendelt, javasolt. Az összetett és sokszereplős projektet a Kistérségi Gyerekesély Iroda – mint operatív, irányító szerv – vezette, és koordinálta a különböző szolgáltatásokat nyújtó intézmények és szervezetek összehangolt munkáját. Ez a projekt

nemcsak munkahelyteremtéssel tudta segíteni az itt élőket, hanem meglévő szolgáltatásokat igyekezett bővíteni és hiányzó szolgáltatásokat bevezetni. A teljesség igényével lehetetlen bemutatni a projekt által elért eredményeket. A komplexitásból adódóan igen sok szakterület érintett, amelyek jól kiegészítik egymást (Majorné Vén 2010, Husz 2015).

Anyag és módszer

A kutatás vizsgálati területül választott Hevesi kistérség elmaradottsága és a felzárkóztató program megvalósításának indokoltága számos adatsorral alátámasztható. A kistérségben élő családok iskolázottsági szintje alulmarad az országos átlaghoz képest. Ezek az értékek a magas munkanélküliséghez és az alacsony mértékű foglalkoztatottsághoz is hozzájárulnak. A komplex beavatkozást az általunk vizsgált kistérségben különösen az indokolta, hogy az óvodás és az iskolás gyermekek körében a hátrányos helyzetűek aránya 50% feletti volt a projekt kezdetén. Emellett a kistérség számos településén 30%-nál magasabb volt a halmozottan hátrányos helyzetűek aránya is (1. ábra).

A hátrányos helyzet egyben rossz teljesítményt is jelent. Az országos kompetenciamérés a szövegértés és a matematika területen méri a tanulók képesség-összetevőit. A kistérségi eredmények terén elmaradás tapasztalható. A kistérségi átlagnak az országos átlagtól való elmaradása: 2009-ben 12,5%, 2010-ben 7,8%. Az előbbi helyzet a felnőtt életre is hatással van. Az általános iskola után a kistérségben továbbtanuló diákok 40%-a szakiskolába jár, amelyben kétszerese a hátrányos helyzetű tanulók és tízszerese az SNI diákok aránya a gimnáziumi képzéshez viszonyítva. A nyilvántartott álláskeresők között a pályakezdők aránya 2010-ben közel 11% volt.

1. ábra: A hátrányos helyzetű, a halmozottan hátrányos helyzetű és a sajátos nevelési igényű óvodás és iskolás gyermekek településenkénti aránya a kistérség 17 településén

Forrás: Kistérségi Tükör 2009 MTA GYEP.

Megdöböntő az a tény, hogy a gyermekek és a kistérség helyzete annak ellenére sem javult, hogy a kistérségben hazai és európai uniós forrásokból 2004–2011 között több mint 26 milliárd Ft-ból 405 projektet valósítottak meg. A megvalósításhoz összesen közel 19 milliárd Ft támogatást vettek igénybe. Ez egy lakosra nézve 550.000 Ft támogatást jelentett.

A kistérségben megvalósult program ezekkel a célokkal összhangban a helyi szükségletekhez, igényekhez igazodva a gyermekszegénység ellen komplex módon prevencióval, a szolgáltatások minőségének javításával, új szolgáltatások bevezetésével, a humán szféra megerősítésével, a szakmaközi hálózatok fejlesztésével, jó gyakorlatok adaptálásával, tapasztalatcserékkel kívánt tenni. Kutatási hipotéziseink megfogalmazása során feltételeztük, hogy a programnak köszönhetően annak ideje alatt jelentősen javult a térségben lakó gyermekek és családjaik ellátása számos közszolgáltatás (pl. közoktatás, egészségügy, szociális ellátás) területén. Fontos szempont volt a vizsgálatok során a beavatkozások által elért eredmények fenntarthatóságának vizsgálata.

A primer adatgyűjtés során a Dél-Hevesi Kistérség Többcélú Társulásának elnökétől, a Hevesi Kistérség Integrált Szolgáltató és Innovációs Központ vezetőjétől, a hevesi GYEP program egykori vezetőitől, munkatársaitól kap-

tunk információt. Szekunder információt jelentettek számunkra a Központi Statisztikai Hivatal és a Gyerekesély program adatbázisai. Az MTA TK Gyerekesély kutatócsoport a kistérségben élő gyermekek, fiatalok és családjaik helyzetének, igényeinek és szükségleteinek felmérését két alkalommal végezte el a Hevesi kistérségben. A kutatás előkészítésének, lebonyolításának a tanulmány első szerzője aktív részese volt.

Eredmények

A kistérségben élő gyermekek, fiatalok és családjaik helyzetének, igényeinek és szükségleteinek vizsgálata 2011-ben és 2013-ban

A Magyar Tudományos Akadémia kutatásainak eredményeit, a projektmenedzsment által készített statisztikát és a projekt belső vizsgálatait, dokumentációit felhasználva mutatom be, hogy miként tudott reagálni a projekt a felmerült problémákra, összehangolva a célokat a helyi igényekkel.

A szegénység esélye a legnagyobb a foglalkoztatott nélküli háztartásokban, a romák között, a sokgyermekes családokban, valamint ott, ahol egy szülő neveli a gyermekeket.

A 2011. évi igény- és szükségletfelmérés alapján készült el – az MTA által – az első körös kistérségek összehasonlító adatsora. Az összehasonlításra több területen nyílik lehetőség. Ezek egyike a foglalkoztatási és munkanélküliségi ráta összehasonlítása a megkérdezettek körében (1. táblázat).

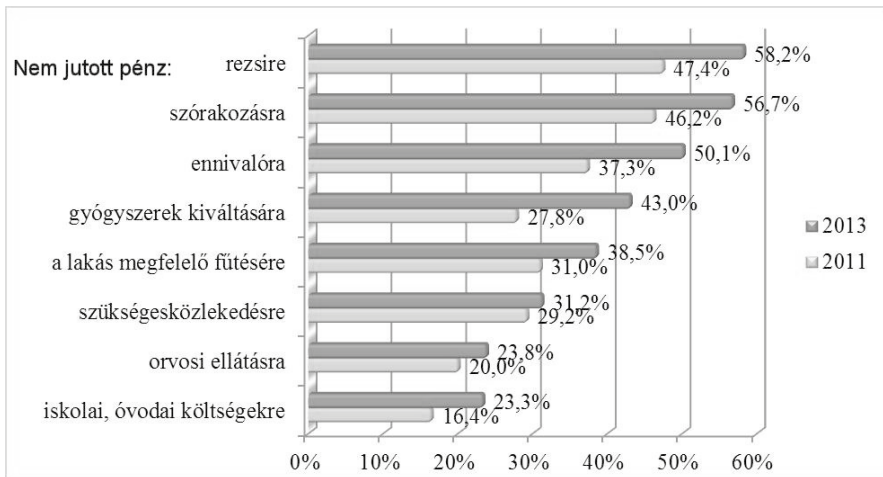
1. táblázat: Foglalkoztatottsági és munkanélküliségi ráta a 15–64 éves korosztálynál 2011-ben az országban és az érintett kistérségekben (%)

	Ország	Bátonyterenyei	Baktalórántházi	Sásdi	Hevesi
Munkanélküliségi ráta	16,3	33,4	19,5	24,7	31,9
Foglalkoztatottsági ráta	51,9	40,1	44,1	40,6	37,3

Forrás: A kistérségben élő gyermekek, fiatalok és családjaik helyzetének, igényeinek és szükségleteinek felmérése 2011.

Vitathatatlan, hogy a kistérség legnagyobb problémája a nagyarányú, növekvő munkanélküliség, illetve a foglalkoztatottság egyre alacsonyabb szintje. A vizsgált négy leghátrányosabb helyzetű kistérség között is a leghátrányosabb kistérségnek a hevesi mutatkozik ezen a területen.

A megkérdezettek saját bevallása szerint sokan élnek nélkülözésben, kevesen vannak, akik arról számoltak be, hogy anyagilag egészen jól „kijönnek”. A gyermekes családok nagy hányadát érintő szegénység az alapvető szükségletek kielégítetlenségében is megmutatkozik. Az „Előfordult-e, hogy az elmúlt 1 évben nem jutott elég pénzük rezsire, gyógyszerre, ennivalóra... ?” kérdés mind a két évben elhangzott. Figyelemfelkeltő az a tény, hogy a nélkülözés sorrendje – két tétel kivételével – megegyezik mind a két vizsgált időszakban, és rendkívül elgondolkodtató, hogy a megkérdezett családok felében előfordult, hogy nem jutott pénz ennivalóra. A helyzetet súlyosbítja, hogy a 2013-as évben minden esetben rosszabb állapotot tapasztalhattunk (2. ábra).

2. ábra: A háztartások néhány alapvető szükségletének kielégítettsége (%)

Forrás: A kistérségben élő gyermekek, fiatalok és családjaik helyzetének, igényeinek és szükségleteinek felmérése 2011., 2013.

A Hevesi kistérségben megvalósult Gyermekszegénység Elleni Program beavatkozásai

A projekt előkészítése során a régiós koordinátor vezetésével összegyűjtésre kerültek a térségnek azok a problémái, amelyek kezelésére valós lehetőséget láttak a szakemberek a pályázat benyújtásakor. Így fogalmazódott meg az a 26 projektem – mindegyik külön-külön pályázatként is megállta volna a helyét –, amely a komplex projekt keretében megvalósításra került. Ezek egy része kötelező, más része szabadon választott, de kötelezően megvalósítandó volt. A kötelezően választható tevékenységek kiterjedtek a kistérségi központon kívül az érintett 17 településre, illetve az érintett korosztályok, valamint a lakók legalább 30%-ára. Minden tevékenység megvalósítása során prioritást kaptak a hátrányos helyzetű és/vagy roma gyerekek és családjaik, ugyanakkor a program az integrációban megvalósuló fejlesztéseket támogatta, azaz nem tekinthető roma programnak. A projektidőszak alatt többször is reagálás történt az időközbeni változásokra. A pályázati kiírásban meghatározottaknak megfelelően, szakmai és pénzügyi előírásokat betartva többszöri szerződésmódosítás és változásbejelentés történt.

A Gyermekszegénység Elleni Program (GYEP) 8 szakterületen (korai képességgondozás, egészségügy, közoktatás, szociális, információs társadalom, foglalkoztatás, ifjúság, közösségfejlesztés) felmerülő 25 problémára igyekezett választ adni. A projektemekben való részvétel önkéntes alapon történt mind az intézmények, mind az egyének részéről. A lehetőséggel többnyire éltek az érintettek.

A projekt eredményeinek ismertetésére jelen terjedelmi korlátok között nem nyílik lehetőség, ezért a szakterületek közül az egészségügyre és két önálló projektemre térünk ki részletesebben. Ennek oka, hogy az önkormányzatok számára az egészségügy területén belül – napjainkban ismételen megoldatlan – 15 településen hiányzó gyermekorvosi szolgáltatást igyekezett pótolni a GYEP program.

Egészségügyi fejlesztések

Az egészségügy területén a projekt célja a gyermekorvosi tanácsadó szolgáltatás hozzáféréseinek biztosítása volt a 0–6 éves korosztály számára a kistérség településein, helyben. Ennek köszönhetően 15 településen működött a projektidőszak alatt ez a hiánypótló szolgáltatás.

Az ilyen korú gyermekek rendszeres ellenőrzése, korhoz kötött szűrése, az eredmények szakmai elemzése teszi lehetővé a kóros elváltozások, betegségek korai felismerését és az időben történő beavatkozást. A kistérségben megvalósuló utazó gyermekorvosi szolgáltatás fontos feladata a szaktudás megfelelő mértékű átadása az érintett célcsoportoknak. Ez a szülőket felvértezi olyan ismeretekkel, mint pl. a szoptatás mint a stabil kötődés kialakulásának jelentős tényezője, vagy módszerekkel, mint pl. a korszerű csecsemőtáplálás, a betegségek elkerülésének módjai vagy a meglévők terápiája pontos betartásának fontossága.

Az érintett célcsoport (0–6 évesek) havi egy vagy két alkalommal vett részt tanácsadásokon. Az alkalmak számát az adott település gyermeklétszáma határozta meg. Egy alkalom 3 óra időtartamot jelentett átlagosan. A szülő, a gyermek és a gyermekorvos találkozási után a gyermekorvos, a házi orvos és a védőnő konzultált a gyermek egészségügyi állapotáról és az esetlegesen felmerülő további orvosi vizsgálatok szükségességéről.

A 0–6 éves gyerekek száma 2008-ban 2960 fő (a kistérség lakosságának 7,8%-a) volt. A szolgáltatás 15 településen valósult meg, hiszen Hevesen és Erdőtelken már korábban is praktizált gyermekorvos, így a projekt célcsoportját ekkor 1907 gyermek jelentette. A gyermekorvosok, a 11-13 védőnő, valamint a vezető védőnő bevonásával az indikátor 100%-ban teljesült. A tanácsadáson megjelenő gyermekek száma a 0–6 éves gyermekek számának változását is jelzi a térségben. Legalább egyszer minden gyermeket látott szakorvos, jellemzően a gyerekek 2/3-a rendszeresen visszajárt. A tanácsadáson megjelent gyermekek száma a projektidőszakot érintő évek vonatkozásában az alábbiak szerint alakult (2. táblázat).

2. táblázat: Gyermekorvosi tanácsadások statisztikái (2011–2014)

Tanácsadáson megjelent gyermekek száma	2011	2012	2013	2014	Összesen
Egy alkalommal megjelent gyermek száma	1 192	377	282	372	2 223
Kettő vagy több alkalommal megjelent gyermek száma	687	1 256	1 284	933	4 160
Összesen:	1 879	1 633	1 566	1 305	6 383

Forrás: Saját szerkesztés, 2016.

Ez a hiánypótló szolgáltatás a lakosság körében igen nagy „sikert” aratott. A szolgáltatás 8. hónapjában belső elégedettségi felmérést készítettünk a további sikeres, sikeresebb működés érdekében kvantitatív eljárással. A szolgáltatást igénybe vevők elégedettségére irányuló vizsgálat eredményei igazolták a projektteam jogosultságát.

A válaszadók számára a legtöbb problémát a várakozás hossza, ritkábban annak körülményei jelentették (Pély, Kisköre, Zaránk, Tarnaörs, Hevesvezekény, Átány, Erk). Van, ahol kifejezetten rossz állapotok, körülmények jellemezték a rendelőnek otthont adó épületet és/vagy a várakozó helyiséget (Kömlő, Boconád, Zaránk, Erk, Kisköre). Tarnaszentmiklóson a rendelő elhelyezkedését, illetve akadálymentesítését érte kifogás.

A távközlési eszközzel (telefon) való elérhetőség a vizsgált esetek felében jelentett gondot (pl.: Tarnabod, Tarnaszentmiklós, Kömlő, Kisköre), illetve ennél is több településen jelezték, hogy ha lenne lehetőségük interneten időpontot kérni, bejelentkezni, tájékozódni vagy tájékoztatást kapni, az jelentősen megkönnyítené az életüket, szívesen és gyakran élnének vele.

Talán nem annyira meglepő, hogy valamennyi válaszadó (55) nő. Ennél érdekesebb lehet, hogy a legfiatalabb anyuka csupán 15 éves, míg a legidősebb 35 éves. Életkorukat tekintve a Tarnamérán élő válaszadó anyukák a legidősebbek: átlagos életkoruk megközelíti a 30 évet. Legtöbb gyermeke egy hétgyermekes anyukának volt, míg a „legtapasztaltabb” válaszadónk saját

emlékei szerint már 15-ször járt a kiskörei gyermekorvosi rendelőben. Legtöbbször a Pélyen élő anyukák látogatják a gyermekorvosi tanácsadó szolgáltatást: náluk hét esemény volt az átlagos válasz.

A védőnők munkájának segítése céljából egy külön projektelem keretében 11 fő roma egészségőr képzése valósult meg, ahol 11 fő sikeres vizsgát tett. Foglalkoztatásukat az önkormányzatok önerőből nem tudták megoldani, az elmúlt évben többen közülük egy „Praxis-közösség” projektben kaptak munkát egészségőrként.

Zaránki Ifjúsági Pont és Roma Közösségi Ház

A gyermekek nélkülözését két önálló, kötelezően választott tevékenység is mérsékelte szolgáltatásaival. Az egyik tevékenység Zaránk községben – óvoda és iskola nélküli település – Zaránki Ifjúsági Pont néven, a másik fejlesztés pedig a térség legnagyobb szegregátumában, Hevesen, a Krakónak nevezett városrészen kialakított Roma Közösségi Házban.

A kistérség legkisebb településén élő gyermekek számára szóló, a felzárkózást szolgáló (napközi, tanulószoba, korrepetálás jellegű) és szabadidős szolgáltatások, valamint nyári napközbeni ellátás megszervezése és folyamatos működtetése valósult meg 2011. május 1-től a Zaránki Ifjúsági Ponton. A szolgáltatás feladata Zaránk lakossága – kiemelten a gyerekek, fiatalok – számára ingyenesen hozzáférhető, közérdekű, szabadidős, kulturális és egyéb, a helyi igényekhez igazodó információszolgáltatás, egyéni és közösségi készségfejlesztés, értékteremtő szabadidős komplex programok szervezése.

Az Ifjúsági Pont játszóházzal, baba-mama klubbal, szakértői segítséggel (pszichológus, pedagógus, gyógypedagógus, fejlesztő pedagógus), IT ponttal, közösségi rendezvényekkel várja az érdeklődőket hétvégén is. Nyári időszakban meleg étkeztetést is biztosítunk. A GYEP más projektelemeinek munkatársai helyben is rendelkezésre állnak azok számára, akiknek pályorientációs, munkavállalási kérdéseik merülnek fel, bűnmegelőzéssel, drogprevencióval kapcsolatban kérnek tanácsot. Rendszeres gyermekkíséret biztosítása is megvalósult óvodásoknak, általános iskolásoknak a bejáráshoz a közeli településre.

A kistérség legnagyobb (közel 3000 főt számláló) szegregált lakókörnyezetében, Heves városában 2011 novemberében nyitott meg a komplex szolgáltató ház, a Hevesi Roma Közösségi Ház. A gyermekek és szüleik olyan

szolgáltatásokat vehettek igénybe, mint rendszeres játszóház gyermekeknek, mosási, tisztálkodási, étkezési lehetőség gyermekek számára, korrepetálás helyben és az érintett iskolákban, IT Pont, képzések és tanácsadások, segítségnyújtás ügyintézésben magánszemélyeknek, közösségfejlesztés és kirándulások szervezése, nyári táboroztatás.

A közösségi ház vezetőjét közösségi szociális munkások, IT mentor, iskolai szociális munkás és külső szakértők, mentor is segítette. Az igénybe vevők 90%-a gyermek volt, havonta átlagosan 70-100 fő. Az igény rendkívül nagy volt, a térségben egyedinek számított ez a fajta komplex szolgáltatás.

Következtetések, javaslatok

A sokszínűségével, komplexitásával egyedinek számító Gyerekesély Program külső segítséggel indult el a Hevesi Kistérségben, lehetőséget nyújtva a többcélú társulás önkormányzatai és intézményei számára, s hogy a térség pozitív változások irányába indulhasson el. A programmal kapcsolatban fontos megérteni, hogy a szegénység nem csak a szegények problémája, hanem mindenkié. A mai gyerekek lesznek a holnap felnőttei, s ha származásuk és helyzetük által kijelölt sorsukat nem sikerül megfordítani, a folyamatban a kistérség egésze lesz a vesztes. Ennek elfogadtatása igen hosszú és nehéz folyamat.

A komplexitás jegyében többirányú, de összehangolt „beavatkozás” indult meg számtalan szakember munkájával. Külső segítséggel, de a helyi szakemberekre támaszkodva a kissé nehézkesen induló folyamatok jól működő egészé formálódtak. A folyamatok részese volt – közvetlenül vagy közvetetten – mindenki, aki a térségben élt.

A program keretében megvalósult szolgáltatásfejlesztésre jó példát szolgáltat a gyermekorvosi tanácsadás kiterjesztése. A védőnők aktív közreműködésének köszönhetően az érintett célcsoport a szülőkkel együtt – 2223 gyermek – a projekt megvalósításának időszaka alatt igénybe vette a gyermekorvosi szolgáltatást. A hiánypótló szolgáltatást, azaz a gyermekorvosi tanácsadást a szülők és gyermekek 100%-ban kihasználták 2010 és 2013 releváns időszakában. Legalább egyszer minden érintett gyermek vizsgálata megtörtént.

Szükség lenne a folytatásra, hiszen a projekt – rövidege miatt – csak elindítani tudott változásokat. A helyi megvalósítás, a már elindított sikeres programok

gondozása, továbbfejlesztése azonban nem állhat le. Sajnos a Zaránki Ifjúsági Pont és a Roma Közösségi Ház kivételével mégis megtörtént. A helyi önkormányzatok pénzügyi okokra hivatkozva nem tudták folytatni a projekt által működtetett programokat. Így elmondhatjuk, hogy az a Gyermekszegénység Elleni Program, amely a szegénység újratermelődését volt hivatott megszakítani, csak átmenetileg tudta orvosolni az általa kezelhető problémákat. Kiemelten fontosnak tartjuk ezért a projekt eredményeinek megőrzését és továbbfejlesztését, a program folytatására nyíló lehetőségek megragadását. Amennyiben erre nem nyílna lehetőség, a legfontosabb szolgáltatások fenntartása önkormányzati önerős finanszírozás keretében is indokolt.

Hivatkozott források

- Alonso, W. (1969): Urban and Regional Imbalances in Economic Developments. = Economic Development and Cultural Change 17, pp. 1-14.
- Barro, R. J. – Sala-I-Martin, X. (1992): Convergence. = Journal of Political Economy 100(2), pp. 223-251.
- Bass L. – Darvas Á. – Ferge Zs. – Simon M. (2008): A gyerekszegénység csökkentése továbbra is kulcskérdés. A Gyermekszegénység elleni Nemzeti Program első két évéről. = Esély: Társadalom- és szociálpolitikai folyóirat, 19. évf. 4. sz., pp. 25-52.
- Boldrin, M. – Canova F. (2001): Inequality and Convergence in Europe's Regions: Reconsidering European Regional Policies. = Economic Policy 16(32), pp. 205-253.
- Canova, F. – Marcet, A. (1995): The poor stay poor: non-convergence across countries and regions. CEPR Discussion Paper, No 1265 37 p.
- Darvas Á. – Tausz K. (2006): Gyermekszegénység. Demos (2006. október), Budapest, 53 p.
- De la Fuente, A. (2002): Convergence across countries and regions: theory and empirics. Instituto de Análisis Económico (CSIC), WP 447, 35 p.
- Ferge Zs. – Darvas Á. – Farkas Zs. – Tausz K. – Várnai Gy. (2006): Gyermekszegénység elleni Nemzeti Program. = Esély 2006/2, pp. 71-108.
- Forray R. K. – Híves T. (2003): A leszakadás regionális dimenziói. Oktatókutatási Intézet, Kutatás Közben, No 240, 92 p.
- Gábor A. (2010): Gyermekszegénység az Európai Unióban. = Társadalmi riport, 10. évf. 1. sz., pp. 82-104.

- Gyarmati A. (2007): A hároméves kistérségi felzárkóztató programok összesített eredményei. = Kapocs, 6. évf. 29. sz., 50. p.
- Husz I. (2015): Gyermekszegénység – tények, problémák, feladatok. = Vigilia, 80. évf. 11. sz., 802. p.
- Majorné Vén M. (2010): Észak-Magyarország LHH-s kistérségei fejlesztési stratégiáinak összefoglalása: Hevesi kistérség. = Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek, VII/2., pp. 75–77.
- Szretykó Gy. (2007): A szegénység, az egészség és a társadalmi kirekesztettség. A roncsársadalom szociológiai és társadalom-gazdaságtani dimenziói. Comenius Kft., Pécs, 494 p.
- Zeisler J. (2010): Jövőtlenésre ítelve? – Gyermekszegénység. = Figyelő, 54. évf. 34. sz., pp. 20–23.

Szerzők

Kovácsné Percz Eszter

végzett vidékfejlesztési agrármérnök mesterszakos hallgató

Károly Róbert Főiskola

percz.e@freemail.hu

Dr. Koncz Gábor PhD

főiskolai docens

Eszterházy Károly Egyetem

Agrártudományi és Vidékfejlesztési Kar

3200 Gyöngyös Mátrai út 36.

koncz.gabor@uni-eszterhazy.hu